

SZVETLANA GYINYISZLAMOVA

Nyáridő

Sokat dolgoztunk ma. A távoli kaszálókön összegereblyéztük a szénát, és két nagy boglyát raktunk – mifelénk így nevezik az asztagot. Aztán apánk készülődni kezdett a rekesztékhez, hogy kiszedegesse belőle a hal apraját meg a szemetet, amit a sodrás hordott oda. A rekeszték mindig függönyre emlékeztet, de van is bennük valami hasonló. A patakot hatalmas háló szeli át; a két vége két parti fához van erősítve. Messziről olyan, mint egy tüllfüggöny. Néha az jut eszembe, ha az ember kivágna belőle egy darabot, átfesténé valami élénk színre, és otthon föltenné a tüllfüggöny helyett, biztosan szépen mutatna. Anya persze nem engedné meg, így aztán a vágyképemet megtartom magamnak.

Elkísértük apát a partra, ellöktük a csónakját, és anyával nekiindultunk ribiszkét szedni; a három kishúgom a hamvadó tűznél – inkább füstölgő paráznál – maradt babázni. Idén bőven terem a ribiszke. A gyümölcstől elnehezült ágak elfekszenek a földön. Gyönyörűnek látok minden bokrot, ágat, fűrtöt, minden szem boglyát, úgy érzem, ilyen szépség, ekkora gazdagság nincs is sehol a világon. Vajon anya ugyanígy gondolja-e? Óvakodom megkérdezni, meg messze is van. Az égben keresem a támogatást, hisz valakinek csak kell tudnia az ilyen csoda létezéséről. Átröppen fölöttem néhány apróbb madár, magasán odafönn kerecsen köröz, valahol távolabb a halej-sirályok rikoitoznak. Egyiküket sem érdekli a ribiszkebokor. De hisz van még valaki, aki láthatatlan, aki az életet adja mindnyájunknak. Mindenre ügyel, ami a földön történik, mindenkiről tud mindent. Számára mindnyájan egyenlők vagyunk: emberek, állatok, madarak, növények... Váratlanul magamon érzem a tekintetét, hálatalen belemosolygok a térbe, rá, megfogadom, hogy mindig jó ember leszek. Tudom, hogy alapvetően ez

a rendeltetésünk, árasztani a jót, jót tenni elsősorban a hozzátartozóinkkal. Én magam jószágban élek. A szüleink szeretnek minket.

Eltűnődöm: ember és növény... Itt van például ez a ribiszkebokor. Örömmel adja nekünk a termését, hiszen amikor leszedjük a boglyákat, az ágai megszabadulnak súlyos terhüktől, és a bokor kiegyenesedik. És az ember is örül, ahogy telik a boglyószedő nyírkéreg edény, a szovtyik, mert a ribiszke finom is, hasznos is.

Ez jár a fejemben, miközben sietősen szedem a ribiszkét. A sietőség anyától van bennünk. A serénységünket anyától örököltük. Mellette képtelenség bármit is lassan csinálni. Úgy dolgozunk, mintha sietnénk valahová. Csakhogy a leszedett boglyóba nem keveredhet semmi apró szemét, a lekaszált réten nem maradhat egyetlen fűszál, a legapróbb halacska sem ragadhat benn a hálóban. Igyekezettünkért apa vagy anya örvendező tekintete a köszönet.

Szememmel anyát keresem. Teli edénnyel közeledik. Vödreink már meg vannak rakva, a gyümölcsöt a patakhoz visszük, a füst közelébe telepszünk, pihenünk. Anya újrafonja a kislányok haját, én gyönyörködöm bennük. Minden hozzátartozómnak olyan sötét a szeme, mint az érett ribiszke. Kiveszek két nagy boglyót a kéregedényből, legkisebb húgom szeméhez közelítem – hasonlítanak. Játsszani kezdek: „Megeszem a szemedet. Hamm!” — és bekapom a boglyószemetet. Anya rám szól: „Ilyet nem csinál az ember”, de a kicsik már bele is melegedtek a játékba.

Egy közeledő motorcsónak hangja hallatszik. Lelkesen futunk a partra: ki látja meg elsőnek a kanyar mögül előbukkanó csónakot? Anya összeszedi a holminkat, a játékokat, kioltja a füstölgő tűzrakást. Apa odaér, berakjuk a ribiszkét, elhelyezkedünk, és indulunk rövid, ám nagyon vágyott utunkra. A motorcsónakon töltött percek leírhatatlanul értékesek. Ilyenkor elmaradnak a szunyogok és egyéb vérszívók, hűvös szellő leng körül. Most valóban pihenünk. Egyszerűen csak ülünk, és ennyi. Nézelődünk, figyeljük a kutyákat. Egymást előzve

2013 novemberében (Szalehard, Jamal-Nyenyec Autonóm Körzet) rendezik meg a XII. finnugor írókongresszust, melynek témája a gyermek- és ifjúsági irodalom lesz. Válogatásunk több szempontból is figyelmet érdemel: a fordítások egy része veszélyeztetett anyanyelvekből (manysi, udmurt, erza-mordvin és vepsze) készült az ELTE és a Szegedi Tudományegyetem Finnugor Tanszéke hallgatóinak és doktoranduszainak jóvoltából; másik része orosz eredetiből (a kétnyelvű szerzők eleve oroszul írták). Az írók, költők között két jubiláns is van: a nyenyec Jurij Vella és a hanti Jeremej Ajpin idén ünnepli 65. születésnapját. A kongresszus témájára való tekintettel több, gyermekeknek szóló művet is közlünk.

A kéziratokat összegyűjtötte, gondozta, a válogatást készítette: **Nagy Katalin**

rohannak a bokrok-füvek közti ösvényen. A cserjésből néha rémült kacsamamák röppennek föl, a kiskacsák szerteszét a vízbe vetik magukat. A kacsacsaládot oroszul fészekaljának nevezik, ami annyit jelent, hogy a tojásokból kikeltek a kiskacsák. Nekem meg erről az szokott eszembe jutni, hogy a kacsamama vezetésével a fészek aljáról elindulnak sétára. A parton még nem látszanak, de a vízen mindnyájan nagyon büszkén és méltóságteljesen úsznak, kacsamama egész külseje azt mondja: „Nézétek, milyen gyönyörűek a kiskacsáim, olyan szépek és okosak, akárcsak én”. Bizonyára a kiskacsák is így gondolják, miközben egymás mögött úsznak az anyukájuk után.

Csónakutunkat mindig nagyhangú sirályok kísérik. Kiáltozásuk elnyomja a motor hangját. A legmerészebbek a halas ládát támadják.

Szüleink szigorú pillantásai ellenére időnként halat dobunk a vízbe. A sirályok fűgén és pontosan csapnak le rájuk, kikapdossák őket a vízből, és már el is nyelték.

Elhagytuk az utolsó kanyart a szálláshelyünk előtt, a szigetet a magas luc- és cirbolyafenyőkkel. Ez az erdő nekünk tilalmas terület, még csak ránézniük sem szabad. A védőszellemek ott. Noha a szellemek láthatatlanok, lopva mégis az erdő felé lesek. Időnként úgy tetszik, mintha a fák között árnyak tűnének föl. Szorongató. Valahányszor elmarad mögöttünk az erdő, a hátamban érzem valakinek az átható tekintetét. Szeretnék visszanezni, de félek. Amikor itt haladunk el, a szüleink arca jámborrrá, alázatossá válik, fejet hajtva lesütik a szemüket.

A kanyar után feltűnik a halásztanya. Mi otthonunknak nevezzük. Az otthonunk egy nagy ponyvasátor, egy gondosan kialakított tűzrakóhely deszkafedéllel, egy földbe ásott lábú asztal padokkal. Otthonunkat három felől erdő veszi körül. A kutyák már ideértek, örömteli csaholással fogadnak. Alighogy elérjük a kikötőhelyet, az egyik abban a hiszemben, hogy érte jöttünk, vinnyogva a

csónakba veti magát. Ettől a csónak eltávolodik a parttól, vidám, zajos kapkodás kezdődik: kiabálunk, hadonászunk. A kutya kiugrik a csónakból, még távolabbra taszít minket, evezhetünk vissza a parthoz. És ez így megy minden alkalommal.

Végre hazaértünk; a hangulat emelkedett. Két tűzön fő a vacsora, a miénk meg a kutyáké, bontjuk a halat, rózsét hozunk az erdőből, füstölőhelyet készítünk a kutyáknak. Mindegyik kutyának saját

lakása van, ki-ki magának alakította ki a fák gyökerei közt. Akár csak az embereké, a kutyalakások is különböznek egymástól. Némelyik nagyon kényelmes és praktikus; nyáron megvédi a kutyákat a szúnyogoktól, télen a fagyoktól.

Engem vízért küldenek. Ez könnyű munka: a patak közel van, és a vödör sem nagyon nagy. Bezzeg az igazi

házunkba, amelyik a faluban a meredély tetején áll, nehéz a vízfordás. Két vödörrel szoktunk hordani, vízfordó rúddal, de az a legnehezebb, mikor föl kell menni a meredek partra. Még egy évvel ezelőtt is, mikor fölértem, pihennem kellett. Idén új vízfordási módszert találtam ki: szinte futva viszem, így kevésbé fáradok el. Anya csodálkozik rajta, és nevet.

Az erdőn át vízért menni maga az élvezet. Este a pataknál különleges a levegő, hűs, illatos és sűrű, olyan, mintha magába szívta volna a fényteli nappal minden illatát. A pataknál az idő folyása meglassul. Sok mindenre tudok gondolni ilyenkor: a hatalmas földgolyóra és a végtelen térre, a világegyetemre; mi magunkra, akik a tajgában élünk a tűz mellett, meg az emberekre, akik a földet népesítik be. Az emberi boldogságra. Mindenki a maga módján boldog. Az én boldogságom a tajga illatához kapcsolódik és a madarak énekéhez az erdőben, ehhez a patakhöz meg a part mentén úszkáló kis halakhoz, és persze a családomhoz. Mikor rájuk gondolok, a szívemet gyöngédség és melegség tölti el. Tekintetem a tanyánkra fordul: beburkolja a füst, látom az ugróiskolázó hógaimat, a halat bontó anyámat, apát, aki gereblyefogakat farag. Visszafojtott lélegzettel

Indiában... (tempera és viasz)

suttogom el varázsigeimet: „Azt akarom, hogy ez mindig így legyen. Hogy mindig legyen apa és anya. Mindnyájukat szeretlek, a szeretetem óvjon meg mindnyájukat a betegségektől!” E szavakat gyakran és régóta mondogatom, van már vagy öt éve. Még azt is mondtam, hogy „legyen mindig nagymama”, de nagymama a múlt ősszel meghalt. Ez mindenkinek nehéz volt. Azóta kezdem felfogni a létezés törekenységét, és a szívembe aggodalom költözik. Állandóan félttem a szüleim egészségét. Nélkülük összeomlik családi boldogságunk világa. Mi is az a boldogság? Látszólag egyszerűen emberi érzelem, ám ahhoz, hogy legyen, valamiféle teljesség kell, hisz azt mégsem mondhatja az ember, hogy „Részlegesen boldog vagyok”. Boldog a szerelmes, ha viszonzást érez; boldog az anya, ha a gyerekei egészségesek és jóllakottak; boldog a gyermek, mikor az anyja mellette van. Az én boldogságom teljessége a családban rejlik. Messziről figyelem a hozzátartozóimat, és sírhatnékam támad a szívemet eltöltő érzésektől, de erre nincs idő. Menni kell, így is túl sokáig maradtam.

Vacsorázunk. Az asztal közepén egy nagy tálon a hal; a hallé már a bögrékben. Külön tálkában a túlsózott hallé, a szolavan vit, a sós víz. Ebbe kell mártogatni a haldarabkákat. Figyelem, hogyan eszik a kishúgom, anya mozdulatait utánozva. Alighanem nagynak képzei magát. Én pedig már nagy vagyok. Tizenöt éves. Alighogy erre gondolok, anya azt mondja, hogy holnap apával bemennek a faluba élelmiszerért, és engem tesznek meg főnöknek. Meg anya még levelet is vár, híreket a nagy gyerekektől. Messzi városokban élnek, és anya komolyan aggódik értük.

A szüleink utazásának híre váratlanul ér: hogy maradhatunk egyedül a tajgában? Háborogni szeretnék, de valami visszatart. Jó, akkor felnőttként fogok viselkedni! Hisz nem mondhatom a húgaim előtt, hogy gyáva vagyok: félek az erdei neszekről, még a szarka csörgése is óvatosságra int. És ha valami vadállatok jönnek ide? Ha boronaházunk volna, elbújhatnánk. De ponyvasátorban lakunk. Hová bújhatunk, ha veszély fenyeget? A fákra nem mászhatunk fel, a húgaim ahhoz még kicsik. Hagynak-e nálam fegyvert? Persze hogy hagynak. A tüzet. Igen, a tűz! A tajgában az az egyetlen védelem. Minél több fát kell hozni. De nem ma, azzal leleplezném a félelmemet. A félelem megmagyarázhatatlan és kellemtelen érzés. Én például soha nem félek, ha a szüleim

mellettem vannak, még akkor sem, ha jókora távolságra. Velük ezt a nagy erdőt egyetlen háznak érzem. De most el fogják hagyni a Poszal-patakot, tucatnyi kilométerre utaznak el. Erőt veszek magamon, nyugodt hangon kérdezem:

– És mikor jöttök meg?

– Este hat után – feleli anya. – Reggel előbb a boltba megyek, aztán leadom az erdőgazdaságban a ribizskét, és a leveleket is meg akarom írni, fel akarom adni. Meg én akarom megfejni a teheneket, hogy hozzak tejet.

Vacsora után a szokott munkához látunk. Anya szárításhoz készíti elő a halat, amíg friss és könnyen vágható. A keszgeből és koncérből johol lesz, a marénából hor. A joholt télire teszik el a kutyáknak, rengeteget kell belőle csinálni, hogy egész télen kitarson. Apa a hálókat javítja. Én a tóban mosogatok. A tó közelebb van a pataknál, kicsi, és nincs benne hal, viszont hódok élnek benne. Ezt a lerágott sáson lehet látni.

A tavon fapallónk van, kellemesen ring, mikor járok rajta. A víz ellepheti, de ez az ember súlyán múlik, meg azon, milyen messzire megy be. Az edényt a palló lelegején mosogatom, így könnyedén megtart. Nézem a szürkületet, a nap alig látszik a fák csúcsa fölött, tehát közeleg az éjfé. Az alkony vörös, vagyis holnapra szeles idő várható.

Segítek anyának a halakat felakasztani. Örvendek: „Holnap jó kis szél lesz, finom lesz tőle a hal. Mikor jól kiszárad, küldök majd Leningrádba...” Pedig hát anya maga is elő tudja idézni a szelet. Ezt nappal szokta, kaszáláskor. Nagyon forró napokon, mikor egy kis időre leülünk pihenni, és valamelyik húgom nyafogni kezd a hőségtől meg a rovarok csípéseitől, anya föláll, csak ő tudja, hogyan, de megállapítja az égtájat, ahonnan előröppenhet a szellő, és egészen halkán füttyülni kezd. Mi lélegzetvisszafojtva ülünk. Hirtelen szellő kerekedik, vot pügriscs, azaz szélfióka, elhúz mellettünk, és játszani kezd a lekaszált szénával. Anya kedves hangon biztatgatja: „Fújj, szellő, fújj. Fújj, szellő, fújj...” Ennyi az egész! Estig könnyed, játékos szellő fúgdogál bennünket és a kaszálóinkat.

Mikor mindennel végeztünk, lefekszünk aludni. A nagy karton hálósátorban alszunk, amelyet belülről kötözünk a sátorhoz. A hálósátor maga a képzelet világa. Különböző színű, szimmetrikusan elrendezett anyagdarabokból van varrva. A teteje és két egymással szemközti oldala kékvirágos fehér

anyag, a sarokékek rózsaszín kockások, a másik két oldala pedig hat különféle színű kartonból áll. Még fennhangon ábrándozunk egy kicsit, mit varrnánk egyik vagy másik anyagból, ám a monoton szűnyogmuzsika rövidesen mindnyájunkat álomba ringat.

Anya hangját hallom:

– Agikve, kvalen! Kislányom, kelj föl!

Óvatosan kikecmergek a hálósátor alól, visszadugdosom a szélét, nehogy behatoljanak a mindenütt jelenlévő szűnyogok. Odakinn már ragyog a nap. Hallható vidámsággal rezegnek a nyárfa levelei, mindenfelől madárdal hallatszik. Az álmom, amit szüleim közelgő elutazása jut eszembe, tovaröppen. Ám még melenget a remény, hátha mind utazunk. Indulok a tóhoz mosdani. Beszívom a víz illatát. Mihez hasonlít? A gyermekkoromhoz, anyához, a szülőföldemhez? Mihez? Állandó és otthonos valami. Jön anya, megkérdem: „Anya, milyen illata van a víznek?” Mosolyogva válaszolja: „Vízillata. Mindennek megvan a maga illata.”

Anya utasításokat ad. Elszomorodom: tehát csakugyan elutazik. A szárítórudakon szárad a hornak való hal; ha ismeretlen motorhangot hallunk, ezt rejtjük el az erdőben. A maréna most tilalom alatt van, apát megbüntethetik. Harci kedv sarjad bennem.

Apa és anya rövidesen útnak indul. A csónakmotor hangja fokozatosan feloldódik a levegőben, majd teljesen megszűnik. Kicsit félni kezdek. A hallásom megfeszül. A kutyákra pillantok: vidámak, tehát nincs veszély. Ideje dologhoz látni, száraz fát kell gyűjteni. Ezzel foglalkozom akkor is, mikor a hűgaim fölébrednek. Reggeli után bújócskázni szeretnének, de félek kiengedni őket a látóteremből. Kénytelenek babaruhát varrni. Észrevétlenül röppen el a délelőtt. Ám váratlanul motorcsónak bűgása hallatszik, a mi folyónkon közeledik. Felpattanok, gyorsan behordom a halat az erdőbe, kapom a vadászkest az asztról, és már futunk is a hűgaimmal. Mikor a tűzrevalót gyűjtöttem, láttam egy hatalmas kidőlt fát, ahonnan jól belátni a tanyánk egész környezetét.

A csónakon egy orosz férfi érkezik, göndör vörös hajú. Ismerem, ő a halászok brigádvezetője. A sátorhoz megy, benéz, majd az asztrához, megérinti a teáskannát. Értetlenül ácsorog egy kicsit a tűz mellett, majd apa után kiáltozik, végül kétszer a levegőbe lő. Aztán ír egy cédulát, és elmegy. Mi még várunk egy darabig, aztán visszamegyünk a sátorhoz. Nánya hűgom kérdi:

– Minek vetted magadhoz a kést?

– Hogy megvédelek benneteket.

– Kitől?

– Ha mondjuk, banditák jöttek volna.

Olvasni kezdjük a cédulát. „Szelivjorszt, a Palján megindult a keszeg, oda kell menned halászni.” A feszültség elmúlt, a félelmek eloszlottak, bennem valami új kél. Nem bátorság, de valami afféle. Az a bizonyosság fog el, hogy a mi védelmezőnk a tajga. És ha újra motorzűgást hallok, újra az erdőbe viszem a hűgaimat. Csak ott vagyunk biztonságban. Most pedig nem a tűz mellett kell üldögnem és a neszekre figyelnem, hanem tajgai életet kell élnem. Eloldjuk az összes kutyát, és megyünk a távolabbi tóhoz ellenőrizni a hálókat. Sok halat fogtunk, megcsináljuk a vacsorát, hisz mindjárt megjön anya meg apa. Aztán ribiszkét szedünk, egy egész vödörrel, és végre meghalljuk a motor zűgását. Azt, amelyiket semmivel nem lehet összetéveszteni. Boldogságunkban elhajtjuk a szovtyikokat a bogyóval, és a sűrű cserjésen keresztül vágatunk a kikötőhely felé. Ki lesz az első? Szokás szerint elsőnek a kutyák üdvözlik a gazdáikat. Mi is odarohanunk, egyszerre ugrunk anya ölelő karjába mind a négyen, és sokáig nem engedjük el egymást. Beszívjuk a világ legotthonosabb illatát, a mamaszagot. Ott van benne a napsűtés illata, a vize, az erdőé, a virágoké, a fűé, a tűz fűstjéé. Meleget sugároz, anyai melegséget.

A vacsora szokatlanul zajos, édességekben bővelkedő. Anya felolvassa a nagyok leveleit, a nővé-rünkét meg a bátyáinkét. Szerencsére mindegyikük-nél minden rendben van. Egymás szavába vágva meséljük az elmúlt nap eseményeit. Sokat nevetünk a brigádvezető történetén, aki úgy ment el, hogy nem sikerült rájönnie, mi oka lehet, hogy a tűz ég, négy bögrébe ki van töltve a tea, csak épp sehol senki...

Az asztránál szokás szerint apa a legszótlanabb, időnként gyöngéden megsimogatja valamelyikünk fejét: „Nyinocska”, „Nagyenyka”, „Marina”, „Szveta”.

Hogy mit adott ez a végtelenül hosszú nyári nap? Most éreztem meg igazán, hogy tajgai ember vagyok.

Vándor Anna fordítása

Forrás: Светлана Динисламова: *Мы есть...* (Vagyunk...) Стихотворения, рассказы. Предисл. В. Б. Орлова. Ханты-Мансийск. 2011: 21–31.